

Μελετώντας το επιβλητικό και σε όγκο συγγραφικό έργο του Κωνσταντίνου Ράμφου, μένουμε με την απορία, με το ερώτημα γιατί ο συγγραφέας, δημοφιλής στα χρόνια του αλλά και αργότερα –αν κρίνουμε από τις επανεκδόσεις των έργων του– παρέμεινε και εξακολουθεί να παραμένει αγνοημένος συγγραφέας και, εν πολλοίς, άγνωστος άνθρωπος. Θα μπορούσαμε ίσως να αναζητήσουμε μίαν εξήγηση σε όσα έχει διατυπώσει για το έργο αλλά και για την ηθική του προσωπικότητα ο Άγγελος Βλάχος παρουσιάζοντας στο περιοδικό *Πανδώρα* το τελευταίο του μυθιστόρημα, τον *Χαλέτ 'Εφέντη*.

«Τίς ἐν τοιαύτῃ ἠθικῇ ἐκπτώσει τοῦ μυθιστορήματος παρ' ἡμῖν, ἤθελεν εὐρεθῆ ὁ εὐθαρσῆς καὶ γενναῖος, ὅστις θὰ ἀπετόλμα νὰ πλεύσῃ ἄνω ποταμῶν... καὶ νὰ δαπανήσῃ τὸ διανοητικὸν αὐτοῦ τάλαντον εἰς συγγραφὴν ἑλληνικοῦ ἔθνικοῦ μυθιστορήματος; Ὀλίγοι δεδαίως θὰ ἦσαν τοιοῦτοι, πολὺ ὀλίγοι, καὶ ὀλίγοι ὑπῆρξαν πραγματικῶς... Μεταξὺ τούτων πρέπει ἀναντιρροῆτως νὰ κατατάξωμεν τὸν Κωνσταντῖνον Ράμφον...».²

Αν απομονώσουμε από την πρόταση αυτή του Άγγελου Βλάχου, τη φράση «Τίς θὰ ἀπετόλμα νὰ πλεύσῃ ἄνω ποταμῶν», θα μπορούσαμε ενδεχομένως να στοιχειοθετήσουμε και μιαν απάντηση στο ερώτημα «Γιατί ο Κωνσταντίνος Ράμφος παρέμεινε και εξακολουθεί να παραμένει εκατό και πλέον χρόνια μετά τον θάνατό του αγνοημένος συγγραφέας και, προσθέτω, άγνωστος άνθρωπος».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Κωνσταντίνος Ράμφος «έπλευσε» πράγματι εναντίον του ρεύματος όταν συνέγραφε τα τρία μυθιστορήματά του, τον *Κατσαντώνη*, το *Αί τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ* και τον *Χαλέτ 'Εφέντη*. Και είναι σίγουρα αυτή η προσήλωσή του προς το «ἔθνικὸν μυθιστόρημα» κατά την έκφραση του Άγγελου Βλάχου, προσήλωση που εκφράζει και τους ιδεολογικούς του προσανατολισμούς, που έδωσαν την αφορμή στον τελευταίο να τον κατατάξει μεταξύ των ολίγων Νεοελλήνων συγγραφέων που εθήτευσαν την περίοδο αυτή στο «ἔθνικὸν» μυθιστόρημα. Μόνο που η προτίμηση αυτή, η «στράτευση», που σύμφωνα με τον Άγγελο Βλάχο συνιστούσε την ώρα εκείνη εθνική αρετή, στάθηκε σε μιαν ευρύτερη προοπτική το μείζον μειονέκτημα του μυθιστοριογράφου. Διότι, επιλέγοντας το μυθιστόρημα «ἔθνικοῦ» περιεχομένου, πλέοντας συνεπῶς ἀντίθετα στο ρεύμα, στον συρμό της εποχής, παρέμεινε αναγκαστικά εκπρόσωπος και απολογητής ενός μυθιστορηματικού είδους που, αν και στην εποχή του είχε ζήτηση, μεταγενεστέρως αποδείχθηκε είδος έξω από τα ενδιαφέροντα των προωθημένων πνευματικῶν ομάδων, με συνέπεια να περιπέσει στην αφάνεια.

Αναμφισβήτητο είναι ότι η βαινούσα ολοταχῶς προς τον εξαστισμό ελληνική, και ιδιαιτέρως η αθηναϊκή κοινωνία, δεν μπορούσε πλέον και δεν ήθελε

